

Довідка про діяльність наукової школи

1. **Керівник наукової школи:** кандидат філософських наук, доцент Луценко Олена Анатоліївна

2. **Напрямок наукових досліджень:** гендерні дослідження.

Пріоритетні задачі:

– Фундаментальні дослідження з проблем гендерної теорії в сфері освітньо-виховного процесу і соціальної діяльності.

– Впровадження інноваційної освітньої практики (яка передбачає включення гендерної парадигми в освітній процес) з розробкою відповідної моделі забезпечення.

– Методична підготовка державних службовців регіону до впровадження гендерних підходів в роботу державних установ та органів місцевого самоврядування.

Колективна науково-дослідницька тема Лабораторії гендерних досліджень (з 2016 р. Науково-дослідницький Центр гендерної освіти) СумДПУ імені А. С. Макаренка: Теоретико-методологічні та методичні основи впровадження гендерного підходу в навчально-виховний процес вищих навчальних закладів. Номер державної реєстрації: 0114U05223

3. **Досліджувані проблеми.**

– розвиток гендерної теорії в дослідженні історичних аспектів навчально-виховного процесу з урахуванням фактору статі;

– впровадження інноваційної освітньої практики (яка передбачає включення гендерної парадигми в освітній процес) з розробкою відповідної моделі забезпечення;

– цілісно-процесуальна модель ступеневої практичної підготовки майбутніх освітян і соціальних працівників до фахової діяльності з урахуванням гендерного чинника;

– підвищення рівня поінформованості викладачів ВНЗ з питань запровадження міжнародних стандартів з гендерної політики в освітній сфері;

– здійснення допомоги і участь в переробці навчальних програм стандартів гендерної освіти соціально-гуманітарного та соціально-педагогічного спрямування, включення в них гендерної парадигми.

– розробка проектної моделі та рекомендацій для студентів по здійсненню гендерної експертизи соціальних проектів, підручників та навчальних текстів, а також для викладачів ВНЗ по здійсненню гендерної експертизи робочих програм;

– цілісно-процесуальна модель ступеневої практичної підготовки соціальних працівників, державних службовців регіону до впровадження гендерних підходів в роботу державних установ та органів місцевого

самоврядування, модернізації засобів і методів навчання й виховання з урахуванням проблем соціальної статі.

4. Головні здобутки наукової школи.

I. Теоретичним здобутком наукової школи є:

А) Вперше з позиції гендерного підходу визначено та експериментально перевірено організаційно-педагогічні умови гендерного виховання учнів молодшого шкільного віку (удосконалення змісту виховання через реалізацію сучасних гендерних підходів; використання результатів гендерного аналізу підручників початкової школи для формування егалітарної свідомості; організація виховного процесу на засадах гендерної рівності);

- розроблено, науково обґрунтовано та перевірено методику реалізації організаційно-педагогічних умов гендерного виховання учнів молодшого шкільного віку, яка відображає їх взаємозв'язок із метою, основними чинниками гендерної соціалізації особистості та оптимальними інтерактивними методами, прийомами і засобами;

- набули розвитку положення про роль гендерної освіти в процесі виховання учнів початкових класів.

Б) вперше з позиції гендерного підходу узагальнено теоретичні засади, традиції і досвід соціостатевого виховання дітей в українській селянській родині XIX – початку XX ст.;

- обґрунтовано доцільність і ефективність застосування гендерного підходу до дослідження проблеми соціостатевого виховання дітей в історико-педагогічному аспекті; визначено провідні чинники формування вітчизняних традицій соціостатевого виховання дітей у селянській родині XIX – початку XX ст.;

- встановлено основні закономірності процесу соціостатевого виховання сукупністю різних соціокультурних чинників, а саме гендерною стратифікацією, гендерними стереотипами, релігією і віруваннями народу; схарактеризовано досвід соціостатевого виховання дітей у селянській родині;

В) вперше з позиції гендерного підходу узагальнено досвід практичної реалізації статево-рольового виховання учнів у середніх навчальних закладах України в 1940-1950-х рр.,

- класифіковано джерельна база за типологічними ознаками; висвітлено соціально-політичні (гендерна і сімейна політика СРСР) і теоретичні чинники (педагогічний дискурс зі статевої проблематики) актуалізації проблеми статево-рольового виховання учнів у радянських школах в 1940-1950-х рр.;

- виокремлено етапи розвитку теорії і практики статево-рольового виховання в межах середньої освіти УРСР у досліджуваний період; Висвітлено статево-рольові аспекти виховання учнів середніх навчальних закладів України у межах виховних напрямів засобами спеціально підібраних методів і форм; розкрито дію «прихованого навчального плану» на учнів як транслятора традиційної системи цінностей і ролей.

Г) Подальшого розвитку отримала теорія гендерних досліджень у контексті вивчення історико-педагогічних процесів, що надало можливість:

- узагальнити вітчизняні традиції і досвід соціостатевого виховання дітей з позиції гендерного підходу;

- уточнити і конкретизувати сутність основних понять з позиції гендерного підходу («статеворольове виховання», «соціостатеве виховання «гендерний аналіз»),

- удосконалити метод гендерного аналізу шляхом визначення його етапів (знаходження, розуміння, пояснення та інтерпретування знань, фактів з проблем статі);

- удосконалена методика гендерного аналізу педагогічних процесів в історичній ретроспективі, за допомогою чого здійснено: аналіз досвіду соціостатевого виховання дітей у селянській родині; аналіз нормативно-правової бази освітньої політики і досвіду статево-рольового виховання учнів у середніх навчальних закладах України в 1940-1950-х рр. ХХ ст.

Д) До наукового обігу введено раніше не опубліковані архівні документи та маловідомі джерела, зокрема колекційні зібрання, пов'язані з вивченням методів, засобів і форм соціостатевого виховання дітей в українській селянській родині ХІХ – початку ХХ ст., раніше не опубліковані архівні документи; а також маловідомі джерела, пов'язані з дослідженням проблеми статево-рольового виховання учнів у середніх навчальних закладах УРСР в 1940-1950-х рр.

Практичне значення одержаних результатів фундаментальних досліджень стосуються уточнення термінологічного апарату і методологічних засад, розкриття нових можливостей удосконалення і гармонійного поєднання традиційних та інноваційних форм соціалізації сучасної учнівської молоді в питаннях, пов'язаних з вихованням соціальної статі, включено до змісту методичних рекомендацій до навчальних курсів «Гендерна педагогіка», «Гендерна соціологія», «Теорія та історія соціального виховання».

Отримані у процесі наукового пошуку результати і наведений фактичний матеріал може бути використаний і використовується у підготовці підручників, науково-методичних посібників і при розробці лекційних курсів з історії педагогіки, соціальної педагогіки і соціальної історії України у процесі фахової підготовки студентів психолого-педагогічних спеціальностей.

ІІ. Головним здобутком науково-організаційної, науково-методичної діяльності наукової школи є розробка та забезпечення моделі впровадження гендерної парадигми в систему ВНЗ, а саме:

- Проведений цикл науково-методичних семінарів «Впровадження гендерного підходу у викладання дисциплін соціально-гуманітарного циклу у ВНЗ м. Суми та регіону» (з 2003 р.);

- розроблені та впроваджені гендерні студії в СумДПУ (розробка 7 гендерних курсів);

- методичне та організаційне забезпечення розв'язання соціальних

проблем, зокрема в освіті, з позиції гендерної рівності на відповідному етапі впровадження передбачало опанування студентами навичками методу гендерного аналізу та гендерної експертизи щодо реконструювання різноманітних форми дискримінаційних відносин в суспільстві, зокрема в навчально-освітньому процесі. (Забезпечувалось читанням курсу «Гендерний аналіз в соціально-педагогічних дослідженнях»);

- триває методична підготовка державних службовців регіону до впровадження гендерних підходів в роботу державних установ та органів місцевого самоврядування.

IV. Публікації ряду колективних монографій і навчально-методичних посібників.

5. Перелік підготовлених у науковій школі докторів і кандидатів наук (із місця роботи і посади на даний час).

Павлущенко Н.М., доцент кафедри дошкільної і початкової освіти, кандидатська дисертація на тему «Гендерне виховання дітей молодшого шкільного віку» за спеціальністю 13.00.07 – теорія і методика виховання. Захист: травень 2011 р. Період керівництва – 2006-2011 рр.

Приходько Г.В., доцент кафедри соціальної роботи і менеджменту соціокультурної діяльності, кандидатська дисертація на тему «Соціостатеве виховання дітей на традиціях українського народу (на прикладі української селянської сім і кн. XVIII – XIX століття)» за спеціальністю 13.00.01 загальна педагогіка та історія педагогіки. Захист: грудень 2014р. Період керівництва – 2011-2014 рр.

Гончаренко О.В., викладач кафедри соціальної роботи і менеджменту соціокультурної діяльності, кандидатська дисертація на тему «Статеворольове виховання учнів у середніх навчальних закладах України (1940-1950-ті роки)» за спеціальністю 13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки. Захист: березень 2016 р; Період керівництва – 2008-2016 рр.

Ключко О.М., викладач кафедри професійної освіти та менеджменту Сумського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти, кандидатська дисертація на тему «Розвиток жіночої гімназійної освіти Північного Сходу України в другій половині XIX – на початку XX століття» за спеціальністю 13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки. Захист: листопад 2018 р; Період керівництва – 2014-2017 рр.

6. Перспективи роботи наукової школи.

Подальші перспективи полягають в удосконаленні моделі гендерного аналізу і гендерної експертизи робочого процесу, зокрема гендерної експертизи соціальних проектів, соціальної реклами, та розробці питань, пов'язаних з вивченням специфіки становлення і розвитку жіночої освіти, гендерної соціалізації в історико-педагогічному контексті, зокрема у процесі підготовки дисертаційних досліджень.